

Stephen Mallatratt

MUSTAPUKUINEN NAINEN

Opettajien paketti

Paketin toimitus:

Sari Ruokonen, Tredu / sosiaali- ja terveysalan lehtori

Päivi Ruohoniemi, Kangasalan Pikkolan koulu / erityisopettaja, äidinkieli ja kirjallisuus

Jari Ketola, Tredu / talotekniikka, taide ja kulttuuri

Petri Huhtala, Tredu / sosiaali- ja terveysalan opettaja

Disa Kamula, Tampereen Teatteri / yleisötyöntekijä, FM

Mustapukuinen nainen on Susan Hillin kauhuromaniin *The Woman in Black* perustuva näytelmä. Se on yksi mukaansatempaavimmista ja yllätyksellisimmistä teatterinäyttämöille tehdyistä kauhutarinoista. Tätä maailmankuulua näytelmää on esitetty Lontoossa jo 25 vuotta, ja siellä sen on nähnyt yli 7 miljoonaa katsojaa. Vuonna 2012 sai ensi-iltansa romaaniin perustuva samanniminen trillerielokuva, jota tähditti mm. Daniel Radcliffe. Näytelmän on suomentanut Marja Alopaeus.

Jännitystä tihkuvassa kummitustarinassa nuori asianajaja Kipps lähetetään eriskummallisena erakkona pidetyn rouva Drablow'n hautajaisiin Ankeriasrämeeseen, kaukaiseen Englannin kolkkaan. Tuulenpieksamälle seudulle kuljetaan vain laskuveden aikaan. Pahaa aavistamatta Kipps saapuu selvittämään edesmenneen rouvan sotkuisia papereita ja asiakirjoja. Hän on täysin tietämätön traagisista salaisuuksista, jotka kätkeytyvät hylätyn talon suljettujen ikkunaluukkujen taakse. Vuosia myöhemmin Kipps palaa tuohon aikaan ja kertoo tarinansa näyttelijälle. Hän haluaa epätoivoisesti eroon painajaisista, jotka ovat piinanneet häntä vuosikymmenien ajan.

Tämän oppimateriaalin tavoitteena on syventää esityksen katsomiskokemusta ja herättää ajatuksia ja keskustelua ryhmän kesken teatterielämyksestä. Tehtäviä voi käyttää mm. äidinkielen, englannin, psykologian ja yhteiskuntaopin kurseilla sekä osana ammatillisten opintojen perusopintoja tai vapaavalintaisten kurssien suoritusten inspiraationa.

Tehtävät soveltuvat niin yläkoulun, ammattiopiston kuin lukion opiskelijoille. Pakettiin on kerätty näytelmän teemoihin orientoivaa materiaalia, linkkejä ja vinkkejä, puuhailutehtäviä sekä pohdintatehtäviä, joita voidaan käyttää ennen tai jälkeen teatteriesityksen. Voitte vapaasti valita teitä kiinnostavat alueet ja käsitellä niitä haluamallanne tavalla: pari- ja ryhmätöinä, keskusteluina, käytännön projektien inspiraationa, kirjallisina tehtävinä tai draamatehtävinä. Hyvää teatterimatkaa Mustapukuisen naisen parissa!

TEHTÄVÄPAKETIN RAKENNE

I ORIENTAATIOTA OPETTAJALLE TEATTERIN KEINOJEN KÄYTTÖÖN	4
II TEHTÄVIÄ ÄIDINKIELEN JA ILMAISUTAIDON TUNNEILLE	5
III PUUHAILU- JA RAKENTELUTEHTÄVIÄ.....	7
IV TEHTÄVIÄ AMMATILLISEN KEHITTÄMISEN TUEKSI	9
V TUNNE TUNTEESI – TEHTÄVIÄ TUNTEIDEN KÄSITTELYYN	11
VI DRAAMA- JA ILMAISUTEHTÄVIÄ.....	15

Voitte tutustua ennen teatteriin tuloa teatterietikettiin sekä muiden näytelmien oppimateriaaleihin

Teatterietiketti löytyy tästä linkistä:

<http://www.tampereenteatteri.fi/fi/yleisotyo/teatterietiketti/>

Muiden näytelmien oppimateriaalit ovat ladattavissa täältä:

<http://www.tampereenteatteri.fi/fi/yleisotyo/opettajille/>

I ORIENTAATIOTA OPETTAJALLE TEATTERIN KEINOJEN KÄYTTÖÖN

Aivan aluksi haluamme jakaa paketin käyttäjälle orientaatioksi muutamia nettilinkkejä, joita voitte myös halutessanne katsoa yhdessä ryhmänne kanssa.

Opettajalle inspiraatiota teatterikasvatuksesta ja teatterista:

<http://www.teatterimuseo.fi/teatterikasvatus/>

<http://www.teatterimuseo.fi/skene/>

Näiden linkkien jutut voi katsoa myös etukäteen ennen näytöstä:

Aluksi voisi katsoa vähän tietoa tehosteiden käytöstä:

<http://yle.fi/vintti/yle.fi/tv1/juttuarkisto/maailmanluokan-tehosteita.html>

Keskustelun herättäjiä löytyy myös seuraavista kuunnelmista:

http://yle.fi/elavaarkisto/artikkelit/kuvitteellinen_sota_sai_aikaan_paniikin_95247.html#media=95392

http://yle.fi/elavaarkisto/artikkelit/marsilaiset_hyokkaavat_34481.html#media=34487

Katsottavaksi ja kuunneltavaksi ennen näytöstä ja näytöksen jälkeen:

Tästä linkistä oven ääntä: <http://yle.fi/vintti/yle.fi/tehosto.yle.fi/audio/download/86/metalliovi.mp3>

Ja tästä kokoelma kauhutehosteita kuultavaksi:

<http://yle.fi/vintti/yle.fi/tehosto.yle.fi/audio/play/60.mp3>

(Tehosto ei enää valitettavasti päivitä sivujaan, joten saatat joutua hakemaan linkin myös tehoston sivujen kautta: <http://yle.fi/vintti/yle.fi/tehosto.yle.fi/> osiosta *Kuuntele ja lataa* tehosteita.)

Asiasta syvemmin kiinnostuneille opinnäytetöitä luettavaksi:

Digitaaliset tehosteet oopperataiteessa: <http://lib.tkk.fi/Dipl/2010/urn100300.pdf>

Mustapukuinen nainen –näytelmän taustamusiikista:

http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/45621/Heikkinen_Paula.pdf?sequence=1

Englanninryhmille hyviä tehtäviä löytyy myös Mustapukuisen naisen englanninkielisestä tehtäväpaketista, jonka voitte ladata täältä: <http://www.thewomaninblack.com/education/>

Samalta sivulta löydätte myös interaktiivisen pelin JOURNEY TO EEL MARSH, jonka kautta voitte virittäytyä näytelmän tunnelmaan englannin kielellä!

II TEHTÄVIÄ ÄIDINKIELEN JA ILMAISUTAIDON TUNNEILLE

Tehtävät sopivat esimerkiksi yläkoulun ja lukion kirjoitelmien (prosessikirjoitus, arvioinnin tai mielipiteen kirjoittaminen), tiedonhankinnan, ryhmäkeskustelujen ja suullisten esitysten harjoitteluun sekä kirjallisuuden lajeihin (tässä tapauksessa erityisesti kauhu!) tutustumiseen. Ennen teatterikäyntiä, teatterin jälkeen sekä tehtävien pohjustukseksi ja avuksi kannattaa tutustua myös ”Puuhailu- ja rakentelutehtäviä” –osiosta löytyvien nettilinkkien sisältöihin.

1. Kirjoita oma kauhutarina (ennen+jälkeen teatterikäynnin)

Aluksi tutustutaan kauhun genreen keskustellen. Oppilaat saavat tuoda omia esimerkkejä sekä kirjallisuudesta että elokuvista. Palautetaan mieleen vanhoja legendaarisia kauhutarinoita ja niiden henkilöitä (Dracula, Frankenstein...). Kysymyksiä keskustelun avuksi: Miten perinteinen kauhutarina muodostuu? Noudattaako juoni tiettyä kaavaa, onko tapahtumissa yhtäläisyyksiä eri tarinoiden kesken? Löytyykö samoja juonenpiirteitä nykyaikaisista kauhuelokuvista? Millaisia ovat kauhutarinoiden henkilöt ja niiden tehtävät; löytyykö tarinoista samanlaisia henkilötyyppejä?

Oman kauhutarinan kirjoittaminen voidaan aloittaa jo ennen teatterikäyntiä joko tarinan suunnittelulla vaikkapa muistion, sanalistan, miellekartan tms. muotoon tai kirjoittamalla omasta tarinasta ensimmäinen tekstiversio.

Teatterikäynnin jälkeen omaa tekstiä tai suunnitelmia muokataan ja tarina kirjoitetaan lopulliseen muotoonsa. Kirjoitusprosessin valmistuttua pohditaan erityisesti, minkä verran nähty esitys vaikutti omaan mielikuvaan kauhusta kirjallisuuden genrenä sekä oman tarinan tuottamiseen. Muuttuiko tarina, henkilöt, juoni tai loppuratkaisu nähdyn esityksen vaikutuksesta? Mitä ideoita, elementtejä tai muuta teatterikäynti toi kirjoitustyöhösi?

2. Mustapukuinen nainen nyky maailmassa (teatterikäynnin jälkeen)

Teatterikäynnin jälkeen keskustellaan kauhugenrestä vaikkapa tehtävän 1. aiheita apuna käyttäen. Lisäksi pohditaan kauhun merkitystä tarinaperinteessä ja viihteessä ennen ja nyt.

Keskustelut toimivat pohjana kirjoitustehtävälle, jossa Mustapukuisen naisen tarina (tai osa tarinasta) kerrotaan nyky maailmaan sijoittaen. Kirjoittaja saa valita, miltä osin ja kuinka paljon hän tarinaa mukauttaa nykyaikaan. Riittääkö uskottavan ja sujuvan tarinan aikaansaamiseksi, että muuttaa henkilöiden ammattinimikkeet?

3. Miten tarina jatkuu? (teatterikäynnin jälkeen)

Tämän tehtävän pohjaksi voi myös yleisesti keskustella kauhugenrestä ja sen tunnusmerkeistä, kuten yllä olevissa tehtävissä ohjeistetaan. Lisäksi keskusteluun voi nostaa erilaisten teosten lopetukset: miksi joissain teoksissa loppu jää avoimeksi, joissain taas tapahtumat kerrotaan ja avataan hyvinkin selkeästi loppuun saakka? Miten erilaiset lopetustavat vaikuttavat teoksen tunnelmaan ja tarinaan yleensä? Miten itse koit Mustapukuisen naisen lopetuksen?

Keksi ja kirjoita Mustapukuiselle naiselle jatkoa. Mitä tapahtuu herra Kippsille, näyttelijälle tai muille esityksessä mainituille henkilöille (esim. herra Kippsin perheenjäsenille)?

4. Kauhutarinoiden esittäminen (ennen+jälkeen teatterikäynnin)

Muistellaan nähtyä teatteriesitystä sekä muita elokuva- ja teatteriesityksiä. Millä tavoin tässä esityksessä (tai muissa ryhmän näkemissä) luotiin kauhun ja jännityksen ilmapiiriä? Mitä erilaisia keinoja pystytte erittelemään ja löytämään?

Kerrotaan joko itse keksittyjä tai valmiita kauhutarinoita ääneen tai näytellen. Ohessa voi hyödyntää kirjoitustehtäviä 1, 2 ja 3 sekä yhdistää esityksiin puuhailu- ja rakentelutehtävien eri osioita. Sopii tehtäväksi myös ennen teatterikäyntiä, jolloin aiheeseen voidaan vielä palata teatterikäynnin jälkeen ja verrata, mitä nyt tehtäisiin toisin omassa esityksissä.

5. Keskustelua ja tiedonhankintaa (ennen+jälkeen teatterikäynnin)

Valmistautukaa esitykseen keskustelemalla kauhun käsitteestä ja lajityypistä. Kysymyksiä keskustelun pohjaksi: Mitä kauhu omasta mielestänne on? Miten kauhu määritellään eri lähteissä ja yhteyksissä (sanakirjat, kirjallisuustieteen ja elokuvan käsikirjat, netin määritelmät esim. Wikipedia ja Google jne.)? Jännityksen ja kauhun raja: milloin kauhu menee ”yli” tai muuttuu naurettavaksi tai epäuskottavaksi? Tehtävän voi tehdä pienryhmissä keskustellen, tietoa etsien ja vertaillen tai vaikkapa draama- ja kerrontaharjoituksina kokeillen. Pitäkää pöytäkirjaa keskustelun päähuomioista ja palatkaa niihin esityksen jälkeen.

Esityksen jälkeen palatkaa aiempiin huomioihinne. Muuttuiko tai tarkentuiko joku mielipiteistä esityksen myötä? Miettikää, miten kauhu muuttaa muotoaan esitystavasta riippuen: elokuva, teatteri, kirjallisuus eri lajeissaan (sarjakuva, romaani, lyhyet tarinat...), kuvataide jne. Miten Mustapukuisen naisen teatterisovituksessa oli mielestänne onnistuttu?

III PUUHAILU- JA RAKENTELUTEHTÄVIÄ

Nämä **tehtävät soveltuvat yläasteikäisille ja vanhemmille opiskelijoille.**

Aineistot soveltuvat hyvin myös ammatillisen perustutkinnon perusteiden 2010 Ammattitaitoa täydentävien tutkinnon osien, 20 ov (yhteiset opinnot) tavoitteet ja arviointi ammatillisessa peruskoulutuksessa, Taide ja kulttuuri, 1 ov mukaisten tuotosten (tuote, teos tai esitys tms.) tekemisen avuksi. Näitä tehtäviä voi käyttää myös osana em. opintosuoritukseen liittyvää aineistoa.

Tätä **aineistoa voi soveltaa** tehtäessä **ammatillisiin opintoihin** opintosuorituksia vapaasti valittaviin tutkinnon osiin, joita on 10 ov ammatillisessa peruskoulutuksessa. Vapaasti valittavat tutkinnon osat voivat olla oman koulutusalan tai muiden alojen ammatillisia tai ammattitaitoa täydentäviä tutkinnon osia (yhteisiä opintoja), lukio-opintoja tai ylioppilastutkinnon suorittamiseen tai jatko-opintoihin valmentavia opintoja, työkokemusta tai ohjattuja harrastuksia, jotka tukevat koulutuksen yleisiä ja ammatillisia tavoitteita sekä opiskelijan persoonallisuuden kasvua (Ammatillisen perustutkinnon perusteet, Talotekniikan perustutkinto 2010. OPH 2010).

Tehtävät

1. Lavastetaan oma kohtaus tarinan miljöistä käyttäen samoja keinoja kuin esityksessä.

Linkki lavastuksesta: <http://areena.yle.fi/tv/2117140> käy myös puvustukseen esittelynä.

Linkki lavastajan ammatista: http://www.ammatinetti.fi/amatit/detail/152_ammatti

Linkki lavasteista: http://yle.fi/uutiset/kulissien_takana_lavaste_tekee_tilan/5620720

2. Lavastajan keinoja käyttäen valmistetaan ”vanha” esine, ”arvokas” esine tms. Esine voi olla vaikkapa tarinassa esiintynyt tuoli, pöytä, kirstu tms.

Lisälinkki lavastajan työstä:

<http://yle.fi/vintti/yle.fi/kohtaus/kohtaus/blogit/tehdas/lavastaja-ja-tehdas.htm>

Linkejä lavasteiden tekemisestä:

Huonekalun vanhentaminen:

<http://www.opistotakasin.fi/ajankohtaista/vanhojen-huonekalujen-pintakasittely>

<http://www.avotakka.fi/makuuhuone/yopoydan-patinointi>

Paljon kuvia sisältävä linkki vanhentamisesta:

<http://www.florymodels.co.uk/rust-and-weather-a-chevy/>

3. Äänitehosteiden tekeminen: hyödynnetään valmiita, tehdään ja äänitetään itse erilaisia tehosteita, kuten kävelijä lumessa, hiekalla, kadulla jne.

<http://yle.fi/vintti/yle.fi/tehosto.yle.fi/>

http://yle.fi/elavaarkisto/artikkelit/aanien_illoissa_kuunnellaan_kadonneitakin_aania_95458.html#media=95473

4. Puvustusta ja sen keinoja käyttäen luodaan tarinan aikakauden henkilö mahdollisimman vähäisin materiaalein, ja kuitenkin nykyaikaisia materiaaleja käyttäen (ei siis haeta kirppikseltä aikakauden vaatetta vaan luodaan illuusio jotenkin toisin).

Ohessa linkki josta voi katsoa vaikka pukuluonnoksia ja pukuja:

<http://www.teatterimuseo.fi/kokoelmat/esinekokoelmat/luonnokset/>

Puvustusta ja lavastusta käsittelevä linkki:

<http://yle.fi/vintti/yle.fi/siamintytot/lavastus.htm>

5. Henkilön vaihdos puvustuksen keinoin, kuten näytelmässä. Esim. tehdään tarinan aikakauden torikauppias, joka muuttuu asiakkaaksi.

Suunnittelua ja piirroksia paperille. Tehdään esimerkiksi linkeissä mainittu pukuluonnos tai suunnitelma.

6. Tämän osion tehtäviä 1 ja 5 hyödyntäen tehdään kohtaus jossa henkilö vaihtuu, kun näyttelijä siirtyy miljööstä toiseen.

Toteutetaan pieni kohtaus omasta näytelmästä.

7. Valot, savut, verhot ym. tilanjakajana ja muina lavastuksellina elementteinä. Kokeillaan miten esim. verho eri tavoin valaistuna on läpinäkyvä tai ei-läpinäkyvä. Henkilö katoaa näkyvistä!

Tunnelmaa valoilla. Eriväriset valot voivat toimia tunnelmanluojina. Kokeillaan miten valaistuksen värien muuttaminen vaikuttaa tilanteen tunnelmaan.

Voidaan hyödyntää yhdessä tehtävän 6 kanssa. Lisätään pieneen kohtaukseen valaistusta ja kokeillaan tunnelmien muuttumista.

Tutustu oheisen linkin Jukka Vuolteen kirjoittamaan haastatteluun valaistusmestari Mikan työstä:

http://www.ammattinetti.fi/haastattelut/detail/268_haastattelu;?link=true

Lue myös Niina Keski-Korpelan kirjoittama valosuunnittelija Tiiti Hynnisen haastattelu valaistuksen tekemisestä Hämeenlinnan teatterissa:

http://yle.fi/uutiset/kulissien_takana_valokeilassa_valosuunnittelu/1923025

Esimerkkejä valon käytöstä:

<http://elokuvapolku.kavi.fi/fi/elokuvapolku/ylakoulu/valaistus>

IV TEHTÄVIÄ AMMATILLISEN KEHITTÄMISEN TUEKSI

Tämä osio soveltuu ammatilliseen koulutukseen toiselle asteelle ja ammattikorkeakoulutukseen. Tehtävät voidaan tehdä osittain ennen ja osittain jälkeen näytöksen tai kaikki näytöksen jälkeen.

Dreyfus Stuart ja Dreyfus Hubert ovat kirjoittaneet ammatillisen kehittymisen viidestä vaiheesta. Nämä viisi vaihetta ovat aloittelija, edistynyt aloittelija, pätevä, taitava ja asiantuntija. Vaiheista lyhyesti:

Aloittelija –vaiheessa opettaja selittää opeteltavan asian siten, että oppilas pystyy tunnistamaan sen sisältämät ominaisuudet ilman aikaisempaa kokemusta. Tässä vaiheessa oppilas myös oppii säännöt, joiden pohjalta hän toteuttaa ominaisuuksia. Sääntöjen noudattaminen on tiukkaa. Oppilas oppii tekemään johtopäätöksiä toimintansa pohjaksi.

Edistyneen aloittelijan suoritus paranee, kun hän saa käytännön kokemusta todellisista tilanteista. Oppilas alkaa käyttää monimutkaisempia sääntöjä ja hän oivaltaa tilanteiden olennaisuudet. Tilannekohtainen toimintakyky paranee.

Pätevä –vaiheessa oppilas oppii priorisoimaan osatekijöitä, tekemään valintoja ja laatimaan uusia sääntöjä. Näiden avulla hän kykenee tekemään päätöksiä yhä monimutkaisemmissa ja toisistaan ehkä vain hieman eroavissa tilanteissa. Pätevä oppilas tuntee vastuuta toiminnastaan; onnistumiset ja epäonnistumiset muistetaan.

Taitavalla oppilaalla on pyrkimys ja alustavia taitoja tehdä tilannekohtaisia ja intuitiivisia ratkaisuja ja

suunnitelmia. Oppilas alkaa ”näkemään” tilanteiden vaatiman toiminnan pitkällisten pohdintojen sijaan, mutta oppilaan täytyy kuitenkin edelleen päättää miten toimii tilanteissa.

Asiantuntijalla on tilannekohtainen erottelukyky ja kyky hahmottaa päämäärä. Hän tietää miten se saavutetaan. Tarkka, kehittynyt erottelukyky erottaa asiantuntijan taitavasta. Asiantuntija tietää intuitiivisesti mitä on tehtävä ja miten. Parhaat asiantuntijat refleктоivat toimintansa perusteita.

(Dreyfus H.L. & Dreyfus S.E. Teorian ja käytännön suhde taitojen hankkimisessa. Teoksessa Benner, P., Tanner C.A. & Chesla C.A. 1999. Asiantuntijuus hoitotyössä. Hoitotyö, päättelykyky ja etiikka. WSOY. Juva. s.49-70.)

Tehtävät:

1. Tutustu ammatillisen kehittymisen vaiheisiin. (ennen+jälkeen teatterikäynnin)
2. Tarkastele Mustapukuinen nainen -näytelmän tapahtumia näiden kautta. Näkyvätkö vaiheet näytelmässä? Miten/mitkä vaiheet? Miten perustelet kehittymisen? (teatterikäynnin jälkeen)
3. Tarkastele oman ammatillisen osaamisen vaihettasi, miten kuvaisit sitä tällä hetkellä? Miksi päädyit tähän vaiheeseen? Miten ammatillisen kehittymisesi pitäisi vielä edistyä, jotta pääsisit hieman lähemmäs ”asiantuntijan” tasoa? (teatterikäynnin jälkeen)

Katso myös:

Benner, Patricia (2002) From Novice to Expert. American Journal of Nursing, Mar., 1982, pp.402-7.

<http://files.eric.ed.gov/fulltext/ED384695.pdf#page=130>

Dreyfus, Stuart E. (2004) The Five-Stage Model of Adult Skill Acquisition. Bulletin of Science Technology & Society 2004 24: 177

<http://www.ucdblogs.org/ucdblogs/wp-content/uploads/2013/11/Dreyfus-2004-5-stage-model-skill-acquisition.pdf>

Dreyfus, Stuart E. ; Dreyfus, Hubert L. (1980) A Five-Stage Model of the Mental Activities Involved in Directed Skill Acquisition. ORC 80.2E FEBRUARY 1980

<http://oai.dtic.mil/oai/oai?verb=getRecord&metadataPrefix=html&identifier=ADA084551>

V TUNNE TUNTEESI – TEHTÄVIÄ TUNTEIDEN KÄSITTELYYN

Tämä osio soveltuu yläkouluikäisille, lukiolaisille, ammatilliseen koulutukseen toiselle asteelle ja ammattikorkeakoulutukseen. Tehtävät voidaan tehdä osittain ennen ja osittain jälkeen näytöksen tai kaikki näytöksen jälkeen.

Näytelmä on kummitustarina ja siitä syystä näyttelijät ovat ehkä innoissaan, hämmentyneitä, peloissaan tai jopa kauhuissaan. Näyttelijöiden rooliin kuuluu erilaisten tunteiden esittäminen. Monet katsojat kokevat näytelmän olleen antoisa, jos se herättää heissä tunnekokemuksia. Saatat itsekin huomata näytelmän herättävän sinussa monenlaisia tunteita.

Tunteet ovat meissä aina läsnä ja ne ohjaavat meidän jokapäiväistä toimintaamme. Tunteet myös tarttuvat helposti muista ihmisistä. Ei ole kuitenkaan olemassa oikeita tai väärä tunteita, koska tunnekokemukset ovat aina hyvin yksilöllisiä. Joskus tunteet tulevat yllättäen, joskus ne sitten vain katoavat, joskus ne kestävät kauan ja joskus ne tuntuvat erittäin kovasti. Tunteiden tunnistaminen, nimeäminen tai erottelu ei aina ole helppoa, jolloin omien tunteiden tunnistamista on hyvä opetella. Tunteet ovat tärkeä osa ihmisen päivittäisessä selviytymisessä, koska ne virittävät kehon toimimaan oikealla tavalla esim. pelon tunne saa ihmisen pakenemaan vaarallisesta tilanteesta. Tunteista puhuttaessa voidaan havaita muutamia perustunteita ja tunnevastakohtia.

Perustunteita: ilo – suru – pelko – viha – inho – hämmästys

Tunnevastakohtia: mielihyvä – mielihyvä
suru – ilo
tuska – onni
pelko – rohkeus
viha – rakkaus
levottomuus – levollisuus

(Kerola, Kujanpää & Kallio 2013)

Lisätietoa tunteista:

Opetushallitus on julkaissut Tunteesta tunteeseen – Ohjaajan oppaan, joka on suunnattu kasvatukseen ja erityiskasvatukseen. Opas löytyy sähköisenä ja sitä voidaan hyödyntää tässä tehtävässä. Oppaassa on kerrottu tarkemmin tunteiden synnystä ja niiden merkityksestä ihmiseen, sekä miten tunteita voidaan oppia ja säädellä.

Kerola, K., Kujanpää, S & Kallio, A. 2013. *Tunteesta tunteeseen – ihmismielen tarinat kuvin ja sanoin*. Opetushallitus 2013. http://www.edu.fi/tunteesta_tunteeseen

Tunteista on kehitetty myös tunnekartta, jonka avulla tunteita ja vastatunteita voidaan opetella nimeämään ja tunnistamaan. Tunnekartta on saatavilla sähköisenä ja sen käyttämiseen on olemassa ohjeet.

Gudsson, P. 2013. *SDG*tunteet*. <http://www.taiwas.net/tunteet/>

Nyyti ry on opiskelijoiden tukikeskus ja heidän sivuillaan löytyy paljon tietoa tunteista, sekä nuorille suunnattu elämäntaitokurssi

Nyyti ry 2011. *Tunteet ohjailevat jokapäiväistä elämää*.
<https://www.nyyti.fi/tietoa/tunteet/>

Pohdinta- ja keskustelutehtävät:

1. Listatkaa erilaisia tunteita paperille, mitä tulee mieleen ja keskustelkaa aiheesta

(ennen teatterikäyntiä)

- a) Mitkä näistä tunteista ovat mielestäsi voimakkaimmat?
- b) Mitkä tunteet ovat mielestäsi tunnevastakohtia?
- c) Millaisia tunteita sinä olet kokenut?
- d) Millaisissa tilanteissa tunteet ovat syntyneet?
- e) Millaisia tunteita olet kokenut vuorokauden aikana?
- f) Miten jonkun toisen ihmisen tunteet ovat vaikuttaneet sinuun?

2. Keskustelkaa näytelmän aiheuttamista tunnereaktioista (teatterikäynnin jälkeen)

- a) Millaisia tunteita huomasit itsessäsi?
- b) Millaisia tunnevastakohtia huomasit itsessäsi?
- c) Miten nämä tunteet oikein huomasit? esim. tapahtuiko kehossasi jotain?

- d) Millaisia tunteita huomasit näyttelijöiden esittävän?
- e) Onnistuivatko näyttelijät välittämään tunteita yleisöön?
- f) Millaisin keinoin näyttelijät tunteita ilmaisivat?

- g) Onko teatteri turvallinen paikka kokea erilaisia tunteita, kuten esim. pelkoa?

- h) Millaisissa muissa paikoissa tunteita voidaan kokea turvallisesti?
- i) Voiko tunteisiin aina luottaa?
- j) Millaisissa ammateissa tunteita tarvitaan ja miksi?
- k) Mitä tapahtuisi jos tunteita ei olisikaan?

- l) Näytelmässä päähenkilö halusi kertoa salaisuuden. Voivatko jakamattomat salaisuudet ja tunteet vaikuttaa ihmiseen negatiivisesti?
- m) Näytelmässä päähenkilö tuli vihdoinkin kuulluksi. Miksi tunteista tai ongelmista puhuminen jonkun kanssa auttaa ihmistä?

3. Tunnebingo

Tunnebingoa voidaan pelata esimerkiksi näytelmän jälkeen. Oppilaat pohtivat, että millaisia tunteita näytelmä herätti heissä.

- Jokaisen bingon jälkeen oppilaan tulee perustella millaiset tilanteet näytelmässä aiheuttivat juuri nämä tunnereaktiot.
- Voitte keskustella ryhmän kanssa esimerkiksi siitä, kokivatko muut samanlaisia tunteita samassa tilanteessa vai olivatko ne erilaisia?
- Voit miettiä muitakin tunnesanoja tyhjään ruudukkoon esim. oppilaiden tekemän tunnelistan pohjalta. Oppilaat voivat myös itse tehdä itselleen bingolapun.

TUNNEBINGO

RIEMU	AHDISTUS	RAKKAUS	HUVITTU- NEISUUS	IKÄVÄ
VIHA	TOIVOT- TOMUUS	JÄNNITYS	INHO	YLLÄTYS
ILO	SURU	HELLYYS	LEVOT- TOMUUS	HELPOT- TUNEISUUS
VÄSYMYS	HÄPEÄ	SÄIKÄHDYS	AVUTTOMUUS	HÄMMENNYS
RAUHAL- LISUUS	EPÄTOIVO	PELKO	ONNI	HERMOSTU- NEISUUS

VI DRAAMA- JA ILMAISUTEHTÄVIÄ

Edellä mainittujen tehtävien lisäksi voitte käsitellä Mustapukuisen naisen maailmaa myös toiminnallisten draama- ja ilmaisutehtävien avulla.

TUNNE-PEILI – harjoitus (paritehtävä + luokka)

Aseta kaksi tuolia luokan eteen niin, että toisessa tuolissa istuvan henkilön A kasvat eivät näy yleisölle, vaan ainoastaan toisessa tuolissa istuvalle henkilölle B. Henkilö A valitsee jonkin tunteen (esim. tunnebingosta), jonka hän pyrkii välittämään kasvoillaan ja kehollaan henkilölle B. Henkilö B toimii henkilön A ”peilinä” ja pyrkii välittämään tuon saman tunteen katsojille ilman puhetta. Loput henkilöt luokassa yrittävät arvata, minkä tunteen A on valinnut.

HAHMOJA HATUSTA – harjoitus (yksilö- ja pienryhmätehtävä)

Kerää kokoelma erilaisia hattuja (mitä hassumpia, sen parempi), tai pyydä opiskelijoita tuomaan eriskummallisia hattuja mukanaan.

Kerää kaikki hatut yhteen ja jaa ne opiskelijoille sattumanvaraisesti niin, että jokaisella opiskelijalla on nyt joku muu hatu kuin se, minkä he itse toivat.

Opiskelijoiden tehtävänä on nyt luoda itselleen hahmo, joka heidän mielestään ”sopii” hattuun. Heidän hahmojensa tulisi olla uskottavia ja vakavia, eli tarkoitus ei ole luoda tarkoituksella vain koomisia tyyppejä.

Jaa opiskelijat kolmen hengen ryhmiin ja pyydä heitä valmistamaan kohtaus, joka tapahtuu pubissa. Tämä sallii opiskelijoiden hahmojen kohtaamisen niiden erilaisuudesta ja omaperäisyydestä huolimatta, eikä hahmojen tarvitse tuntea toisiaan entuudestaan.

Anna opiskelijoille inspiraatioksi repliikki *Mustapukuinen nainen* – näytelmästä, jonka tulee olla heidän kohtauksensa alkurepliikki. Haasteena on tehdä hahmoista niin uskottavia kuin mahdollista, jolloin täytyy ottaa huomioon myös kehon kieli, kasvojen ilmeet ja puheen aksentti.

Repliikkejä kohtausten pohjalle Stephen Mallatrattin näytelmästä *MUSTAPUKUINEN NAINEN*, suomennos Marja Alopaeus:

”Maiseman outo kauneus lumosi minut taas.”

”Tuota paikkaa minä en voinut paeta.”

”Sinä olet kulkenut pitkän tien sen jälkeen, kun silloin myöhäisessä junassa tavattiin.”

”Täällä ei ole mitään, mikä olisi pelottanut tai vahingoittanut, vain autiutta, merkillinen surun ilmapiiri.”

”Mitä pelättävää minulla voisi olla tässä ani harvinaisessa ja kauniissa paikassa?”

MIELIKUVITUSKOIRA-harjoitus (Yksilö- pari ja ryhmätyötä)

Näyttelijällä on kyky luoda näyttämölle myös mielikuvitukseen perustuvia hahmoja, jotka yleisö voi nähdä todellisina. Näytelmässä Mustapukuinen nainen tällainen hahmo on esimerkiksi Kippsin mielikuvituskoira Luikki.

Voitte luoda ryhmänne kanssa omat mielikuvituskoiranne seuraavan harjoitteen avulla.

Oman koiran luominen

Jotta voitte luoda mielikuvituskoiran, opiskelijoilla täytyy olla tarkka kuva omassa mielessään siitä, miltä koira näyttää. Tutkikaa kirjoja tai Internetiä ja etsikää esimerkkejä erilaisista koiraroduista. Pyydä opiskelijoita valitsemaan yksi koirarotu ja varmistamaan, että he tietävät siitä niin paljon yksityiskohtia kuin mahdollista. Koiran korkeuden, muodon ja persoonallisuuden tulisi olla selkeitä. Voit myös pyytää opiskelijoita tutkimaan valitsemansa koirarodun käyttäytymistä. Tutkimuksen kautta he voivat huomata, että jokainen koira on erilainen – jotkut ovat elämäniloisia, toiset säyseitä, jotkut leikkisiä ja toiset laiskoja.

Kun oppilailla on selvänä millaisen mielikuvituskoiran he haluavat luoda, he voivat alkaa ajatella sitä, miten he voisivat näyttellä sen kanssa, kuten näyttelijät tekevät *Mustapukuisessa naisessa* Luikin kanssa.

Ensin oppilaat voivat työskennellä pienryhmissä. Heidän tulee yhdessä luoda koirilleen mielikuvitus-esterata, jossa on erilaisia putkia, joista voi mennä läpi, sekä esteitä, joiden yli voi hypätä jne. Jokaisen opiskelijan tulisi viedä ”koiransa” esteradan läpi pitäen kiinni yhdessä ryhmän kanssa sovitusta rakenteesta. Muut ryhmäläiset pysyvät roolissaan ja kannustavat jokaista ”koiraa” ja omistajaa.

Koiran kanssa näytteleminen

Opiskelijat voivat kokeilla myös näyttellä ”koiriensa” kanssa kohtauksen *Mustapukuinen nainen* – näytelmästä (kohtaus seuraavalla sivulla). Opiskelijoiden tulisi käyttää kohtauksessa mukana ”koiria”, jotka he loivat edellisessä harjoituksessa. Heidän täytyy yhdessä keskittyä koiran toimintaan, jotta yleisö uskoo koiran olevan oikea. Halutessanne voitte esittää kohtauksesta vain alun --- merkkiin asti, tai yhdistää kohtaukseen vielä --- merkin jälkeisen toiminnan ja repliikin.

Voitte myös kysyä yleisöltä jokaisen esityksen jälkeen, että mikä koirarotu oli kyseessä.

Katkelma Stephen Mallatrattin näytelmästä MUSTAPUKUINEN NAINEN, suomennos Marja Alopaeus:

"SAMUEL DAILY Te olette siis päättänyt mennä?

KIPPS Olen.

SAMUEL DAILY Ottakaa sitten koira.

KIPPS Ei minulla ole koira.

SAMUEL DAILY Minulla on. *(viheltää ja kumartuu sitten taputtamaan 'koiraa')* Ottakaa tämä tyttö.

Tuokaa se takaisin kun olette valmis.

KIPPS Lähtekö se minun mukaani?

SAMUEL DAILY Se tekee niin kuin minä käsken.

KIPPS *(rapsuttaa koira)* Mikä sen nimi on?

SAMUEL DAILY Luikki.

KIPPS Hyvä on, täytyy tunnustaa että minä otan sen ilomielin seurakseni. Kiitos. Tule tyttö!

Luikki!

(KIPPS lähtee koiran kanssa liikkeelle hautausmaalle.)

KIPPS Kun minä viimeksi olin täällä, näin erään naisen. Missä hän on, Luikki? Missä? Etsi! Etsi

Luikki!"